

Kardinaal Danneels, hét afscheidinterview

Leraar, geloofsgetuige, mediatalent, diplomaat... Kardinaal DANNEELS was het allemaal. Uitrusten mag hij nu, als hij belooft zich toch nog af en toe te laten horen in boeken of op televisie.

Herman DE CROO Politiek

Tijdens zijn lange politieke loopbaan ontmoette Herman De Croo kardinaal Danneels slechts enkele keren persoonlijk. „Dat was tweemaal in Rome, bij de begrafenis van de vorige paus en een week later bij de aanduiding van de nieuwe.” Nog niet zo lang geleden mocht hij de kardinaal ook in zijn haardstee in Brakel ontvangen, waar de liberale politicus overigens ook geabonneerd is op dit blad.

„Hoewel ik geen gelovig mens ben, heb ik grote sympathie voor kardinaal Danneels. Ik waardeer

© Peter Verplancke

hem als een breed denkend man, die zijn mening heeft en niet wegstopt. Wat ik bijzonder waardeer, is dat hij nooit een communautair probleem veroorzaakte. Dat zie ik als een groot compliment. In mijn ogen is kardinaal Danneels niet erg gesteld op werelds aanzien of het uitoefenen van invloed op de besluitvorming.”

In politieke debatten mengde kardinaal Danneels zich zelden, al lieten de Belgische bisschoppen zich gezamenlijk horen over thema's als abortus, euthanasie, het homohuwelijk, het asielbeleid. Als kamer voorzitter zat Herman De Croo indertijd het debat over euthanasie voor.

„We waren het niet altijd eens, maar ik waardeer kardinaal Danneels als een zeer genuanceerde en intelligente stem in het debat. In een complex land als België met gelovigen en ongelovigen in alle partijen vind ik zo'n houding veruit te kiezen boven een meer assertieve.” Herman De Croo ziet zijn opvolger dan ook liefst in diezelfde richting gaan. „Maar het zal niet makkelijk zijn om hem te vervangen. Kardinaal Danneels heeft gelovigen en andersgezinden gewoon gemaakt aan een no-nonsenseaanpak met bergen ervaring.” (LW)

Chantal VAN DER PLANCKE Spiritualiteit

Chantal van der Plancke, docente aan Lumen Vitae in Brussel en hoofdredacteur van het bisdomblad *Pastoralia*: „Kardinaal Danneels kan diepe dingen zeggen over het gewone leven voor gewone mensen. Hij is herder en leraar tegelijk. Ik zou zeggen: een lerende herder. De kardinaal wil tot het hart van de mensen spreken. Allereerst door zijn ontelbare conferenties in parochies, retraitehuizen en culturele centra, en door zijn homilieën. En dan zijn er ook zijn veelgelezen brochures. Ik durf te zeggen dat hij een hele generatie leken heeft gevormd.”

© RV

Hij is een man die leeft op het ritme van de liturgische seizoenen. En dan is er de geestelijke lectuur die de bron bedding geeft. Gaat gebed het lezen vooraf, dan lees je anders en dieper. Op theologisch vlak is hij zeer alert. Hij houdt veel van de groten de dingen doen vanuit God. Een van zijn geliefde beelden is dat van de kachel. Brandt er in mensen een innerlijk vuur, dan komen anderen er op af om er zich aan te warmen.”

„Zijn bron is allereerst het gebed. Je voelt dat hij wordt gevoerd door het Woord en door de sacramenten.

‘MIJN NAAM IS GODFRIED’

Lieve WOUTERS

Op de Wollemarkt in Mechelen is de aandacht voor de brievenbus intussen weer verslapt. Komt er nog wel een afscheidsbrief? Of wordt meteen de nieuwe aartsbisschop benoemd? Wat er ook van zij, het zal **KERK & leven** niet beletten om 'onze' kardinaal DANNEELS persoonlijk te bedanken voor bewezen diensten. Hét afscheidinterview.

– *Gelovigen én andersdenkenden prijzen u als een voorzichtig en diplomatisch man. Vond u het bewaren van de eenheid in het land en in de Kerk uw belangrijkste opdracht?*

Als bisschop moet je een verzoener zijn. De letterlijke vertaling van de titel *pontifex* is overigens 'bruggebouwer'. Wij hebben bij ons niet de verdeeldheid gekend die de Kerk in Nederland in de jaren 1980 zwaar tekende. Ik denk dat ik daartoe bijgedragen heb, maar evengoed de collega-bisschoppen. We zijn allemaal nogal verzoenend ingesteld, ook al verschillen we onderling in temperament.

Het ligt ook niet in mijn karakter om ruzie te maken. Mijn ouders doopten me niet voor niets Godfried, 'vrede van God'. Overigens is België ook een land met verschillende culturen en godsdiensten. Die dingen moet je bijeen zien te houden.

– *Af en toe mengde u zich voorzichtig in het maatschappelijke debat, vooral over sociale of ethische kwesties zoals de asielproblematiek en euthanasie.*

Ik ben van het principe: de Kerk is de staat niet en omgekeerd. Ik hield me altijd angstvallig buiten partijpolitiek. Dat is iets wat niet tot de Kerk behoort. Maar een volledige scheiding tussen Kerk en Staat is evenmin wenselijk of mogelijk. De staat heeft de plicht goede dingen te ondersteunen, en de Kerk is begaan met het welzijn van de samenleving. Aan dat soort politiek met een grote 'P' deed ik wel degelijk.

– *Was u soms te voorzichtig?*

Je kunt roepen – en dat kan een zeker succes hebben, maar het staat in de Bijbel dat de Messias zijn stem niet zal verheffen op straat. De impact die je hebt op de samenleving hangt niet altijd af van het aantal decibels dat je ontwikkelt, maar van je overtuigingskracht en geloofwaardigheid. Bovendien is het mijn temperament niet. Je hebt profeten die luid kunnen roepen en je hebt Jeremia's, die veeleer bekommerd zijn om de pijn bij mensen en bij zichzelf.

– *Wat raadt u uw opvolger aan wat dat betreft?* Ik kan slechts zeggen: wees jezelf en gebruik de talenten die je kreeg van God. Wees waarachtig. Laat van de buitenkant zien wat er vanbinnen zit. Speel geen rol.

Ik was ook kardinaal Suenens niet, en zeker niet kardinaal Van Roey. Je moet de *charismen* tot uitdrukking brengen die je hebt, niet diegene die je niet hebt. Dan wring je je in allerlei bochten. Mensen zien meteen dat je niet transparant bent. Mijn opvolger zal zeker iemand zijn met een ander temperament dan ik en dat is goed. Dat is een garantie voor de jeugd van de Kerk.

– *Het blad Vacature titelde zijn afscheidinterview met u De manager in kardinaal Danneels. Bestaat die wel?*

Ik ben geen manager. Mocht je het concrete bestuur van de Kerk – financiën, gebouwen – aan mij toevertrouwen, we waren al failliet. Gelukkig heeft een aartsbisschop daar andere mensen voor. Er is een verschil tussen een manager en een leider. Die laatste schept eenheid door een bepaalde visie uit te dragen en mensen achter zich te scharen. Aan het hoofd van een firma heb je meer nood aan zo iemand die mensen kan enthousiasmeren voor het doel van de zaak.

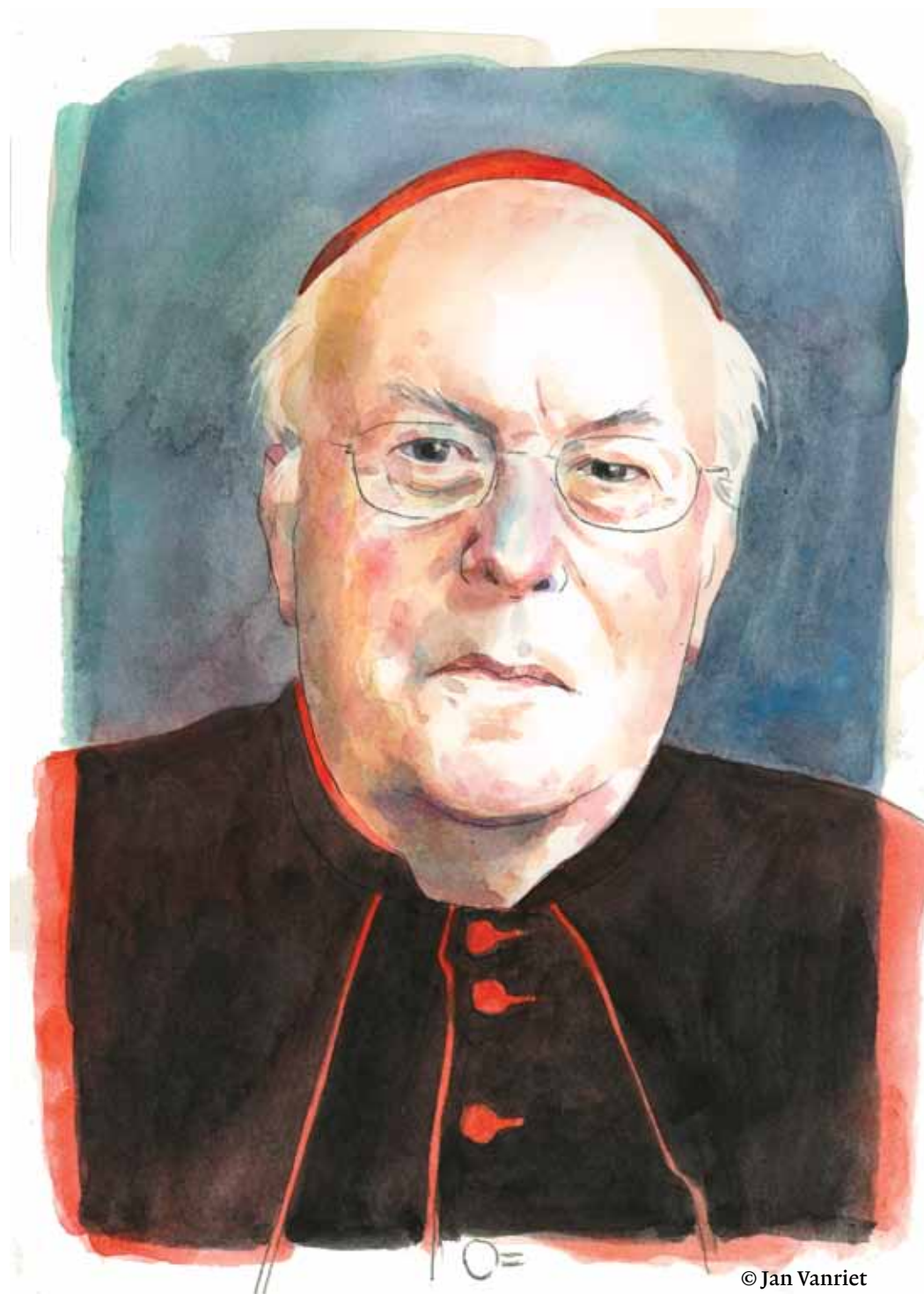
– *Uw doel was de samenleving menselijker te maken.*

Dat was ook mijn bischopspreuk: *Apparuit humanitas Dei nostri*. Ik vertaalde dat als: „de menslievendheid van God is ons verschenen”. Dat is ook de bedoeling van het christendom, om de mens te laten ontwikkelen tot een hoger mens-zijn op alle gebied, het spirituele inbegrepen.

– *Uw grootste verdriet is de leegloop van de kerken, zegt kerkhistoricus Mathijs Lamberigts op onze voorpagina. Klopt dat?*

Ja, en dat zie ik met lede ogen aan. Het is een deel van onze cultuur. Maar wat me nog meer bekommert, is de religieuze onverschilligheid van mensen. Ik kan niet begrijpen dat mensen kunnen weerstaan aan de charme van het evangelie. Het is voor mij onverstaanbaar dat zo weinig mensen datgene voelen waar ik zoveel belang aan hecht. Franciscus van Assisi zei het al: „De liefde wordt niet bemind.”

– *Ziet u nog toekomst voor de parochies?* Mensen zijn vandaag veel mobieler, maar je blijft toch altijd voor een stuk plaatselijk bepaald. De parochies zullen dus minder talrijk worden, al zullen ze zeker niet ver-

© Jan Vanriet

dwijnen. Schaalvergroting betekent nog niet dat de verankering in een buurt vermindert. Ik doe maar één profetie: God zal altijd bij zijn Kerk blijven. Hoe? Met welke problemen, gaven en successen? Dat weten we niet. We moeten onze lamp op de kandelaar zetten en voortdoen.

– *Zijn er dingen die u betreurt of die u vandaag anders zou aanpakken?*

Ik heb meer spijt over dingen die ik niet heb gedaan dan over zaken die ik wel deed. Je kunt altijd meer toegewijd zijn. Misschien had ik af en toe wat vlugger moeten reageren, in plaats van pas na lang wikken en wegen. Ik denk bijvoorbeeld aan de abortuswet. Die bezonnenheid is typisch voor onze bisschoppenconferentie. Dat is niet altijd verkeerd. Maar met onze media en in de huidige samenleving kun je aan dat tempo niet meer mee. Dan is het onderwerp alweer van de agenda. Dat vormt een probleem bij grote maatschappelijke vraagstukken. Die krijgen niet meer de nodige aandacht en tijd.

Maar ik beklaag me niet over de media. Ze hebben me nooit geweerd of tegengewerkt. Integendeel, de laatste tijd word ik overspoeld door de media-aandacht. Ik begin er stilaan naar te verlangen dat het gedaan is.

– *In het boek In gesprek met kardinaal Danneels van Jan Becaus en Christian Laporte (Halewijn, 2009) bleken de vier meest voorkomende woorden 'denken', 'zeggen', 'God' en 'mensen'. Verbaast u dat?*

Jan Becaus had die analyse gemaakt in een zogeheten woordenwolk. Ik stond daar echt versteld van. Die vaststelling heeft me aan mezelf doen denken. Dat is de samenvatting van wie ik ben.

– *In het diepst van uw hart bent u altijd leraar gebleven. Zou u zo herinnerd willen worden?*

Ik wil gewoon herinnerd worden als Godfried Danneels. Spreken tot mensen, jonge mensen opleiden, dat was mijn roeping. Het kostte me indertijd wat om het lesgeven op te geven en bisschop te worden.

– *Misschien krijgt de leraar in u meer zuurstof na uw pensioen. Wat mogen we nog van u verwachten?*

Alvast geen herderlijke brieven of brochures meer, want ik ben herder af. Maar ik zal nog wel andere dingen schrijven, als privépersoon dan. En als ze me in de media nog vragen, wil ik wel gaan. Al zal ik me dan angstvallig buiten alle kerkpolitiek houden.

Wouter VANDENHAUTE Media

„Ha, de kornuiten!” Op de boekenbeurs groet Danneels in 1991 de ploeg van amusementsprogramma *Het huis van Woutervrouwen*. „Met zijn lach, van 'Ik weet wel beter,' herinnert toenmalig presentator Wouter Vandenhaute zich. „We wilden figuren uit alle sectoren op een originele manier benaderen, en op de lijst van de personen die we graag te gast wilden, stond de kardinaal bovenaan. We dronken een koffie in de cafetaria, en hij zag het zitten. 'Moeten er afspraken worden gemaakt?', vroegen we. 'Ik moet niets weten. Ik wil gewoon dat jullie beseffen dat ik hiermee een risico loop, dus wees verstandig,' sprak hij.”

De centrale figuur werd een dag gevolgd. Vandenhaute: „Aan het einde van die dag wist ik: dit kan niet stuk. Danneels combineert een groot communicatietalent met absolute geloofwaardigheid in zijn functie. Het is een gemiste kans voor de Kerk dat hij geen paus is geworden. Hij is iemand die een brug kan slaan tussen het conservatisme van de Kerk als instituut en de progressieve basiswaarden van het christendom.”

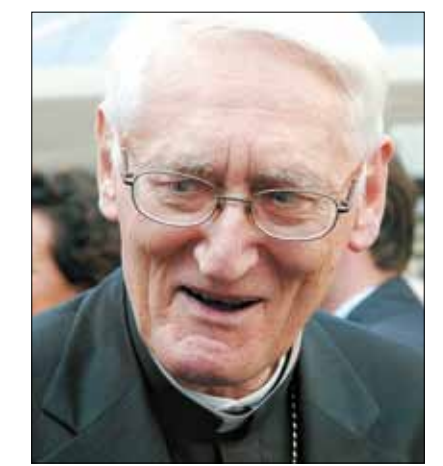
In de jaren die volgden verscheen de kardinaal nog af en toe in een amusementsprogramma, ook bij

Vandenhautes Woestijnvis. „We waren altijd spaarzaam met hem, en hij was spaarzaam met zichzelf. Dat hebben we nooit met hem besproken, het was gewoon zo. Voor iemand in zijn positie is zijn manier van communiceren een risico – het moet precies kloppen. Het is meer dan het goed kunnen uitleggen. Mensen voelen of je dicht bij jezelf blijft, of een rol speelt. Speel je een rol, dan zit je er vroeg of laat in opgesloten. Blijf je jezelf, dan doe je bagage op en word je steeds beter in communiceren. Danneels blijft altijd zichzelf.” (JVH)

© Belga

Mgr. Paul VAN DEN BERGHE Kerk en bisschoppen

© Wim Hendrix

Toen kardinaal Danneels voorzitter werd van de bisschoppenconferentie, was hij er de jongste. Paul Van den Berghe, gewezen bisschop van Antwerpen: „De ouderen, bij hen figuren als mgr. De Smedt, hebben hem met gratie aanvaard. Altijd kreeg hij het vertrouwen van de bisschoppen, altijd verdiende hij het. Hij was geduldig, luisterde naar iedereen, streefde naar eensgezindheid.”

„Over zijn contacten in Rome was hij zeer discreet. Voor ons, bisschoppen, bleef dat een verborgen taak.

Wel had hij veel moeilijkheden met de verhouding tussen de katholieke universiteiten en Rome. Daar zat hij tussen hamer en aambeeld. Maar hij kreeg altijd het vertrouwen van de vorige paus en ook van kardinaal Ratzinger.”

„Als aartsbisschop hield hij toezicht en gaf hij leiding, maar discreet. Hij mag immers niet tussenkomen in de bevoegdheden van een plaatselijke bisschop. Een van zijn initiatieven was de jaarlijkse tweedaagse met alle bisschoppen van het land. De agenda's van de gewone vergaderingen zijn vaak volgepakt, maar tijdens die bijeenkomsten konden we uitwisselen en de pastorale jaren voorbereiden. Hij gaf ook vorm aan een nieuwe structuur met commissies van de bisschoppenconferentie.”

„Toen hij aantrad was er een sterke polarisatie tussen conservatief en progressief. Maar hij plaatste zich daarboven. Later werden we geleidelijk een armere Kerk. Dat gebeurde niet overal gelijktijdig en maakte dat de aanpak van bisdom tot bisdom verschilde. Het dossier van parochieassistenten was hier dringender te regelen dan in Namen. De kardinaal zocht daarbij met wijsheid steeds naar een consensus.” (EBS)